

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

lentacv-||la noui testamenti Cardi.||nalis sancti Xisti.||

Cajetan, Thomas

Colonie, 1526

VD16 V 1243

In octauo. Declarantur de peccatis quinq[ue].

urn:nbn:de:hbz:466:1-34421

Ientaculi octauū quēstio prima. Ixxxii

Incipit viij. Ientaculum

in quo declarantur de peccatis quinq̄.

Occurrunt Octauo de claranda de peccatis quinq̄.

Primum est Mat. xij. omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus: spūs autē blasphemie nō remittetur.

Secundū est prime ad Cor. vi. omne peccatū quod cū fecerit homo extra corpus est: quod autem fornicat in corpus suum peccat.

Tertium est i. Ioan. vlti. Qui scit fratrem suum peccare peccatum nō ad mortem, petat, et dabit ei vita peccanti nō ad mortē: est peccatū ad mortem, nō pro illo dico vt roget quis.

Quartū est Apo. iij. vtinā esses calidus aut frigidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo: quia dicis, diues sum, et locupletatus, et nullius egeo: et nescis quia miser es et miserabilis et pauper et cecus et nudus.

Quintū est Apo. vlt. quod nocet noceat adhuc: et quod sordidus est sordescat adhuc.

Circa primū Matth. xij. (omne peccatū et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autē blasphemie nō remittetur) dubiū occurrit de differentia posita inter spūm blasphemie et reliqua peccatā hominū quātum ad hoc quod spūs blasphemie nō remittetur, reliqua vero remittentur. Nam aut est sermo de remissioe quātū est ex natura peccati. Et sic nō saluat differentia posita: quia cōmune est omni peccatō mortali, quātum est ex parte

¶

Lentaculi oct. vii questio prima.

sui esse irremissibile: quum ratiat hominē dignum
eterna morte, et p̄stituat inimicū deo. Aut est sermo
de remissione secundū potentiā. Et nec sic saluatur
differentia posita: quia cōmune est omni peccato
mortali posse remitti, non solū p̄ om̄ipotētiam dei,
sed p̄ misericordiā ei⁹ solitā, tā p̄ sacramētū q̄ p̄ sa-
cramentum penitentie. Aut de remissione in actu:
hoc est quod reliqua remittentur: hoc nō. Et nec
sic saluatur differentia posita, sed vtrinq; falsa vide-
tur, nam nec de omnibus reliquis peccatis hominū
verificatur q̄ quandoq; remittentur hominib;
bus: quū multi damnentur p̄pter huiusmodi pee-
cata, nec pro vero asserēdum est aliquod quodcūq;
q̄ sit illud peccatum hominis in hac vita quod nū-
quam remittetur: quoniā affirmare hoc, est pone-
re hominē illum in desperationē, nam si certifica-
tus esset quis per domini sententiā quod peccatum
spiritus blasphemie nunquā remittetur, haberet
causam desperandi habens tale peccatū: vtpote cer-
tus de non consequendo remissionē.

Ad hoc Dicit, q̄ quū manifeste spiritus bla-
sphemie distinguatur in litera cōtra
blasphemiam, videtur p̄ spiritū blasphemie intelligē-
dū quoddā speciale blasphemandi genus, quod iū-
dicio meo cōstat ex maligna machinatione aduer-
sus deū: dū aliquis ad hoc dat operā vt que dei esse
cognoscit aut putat destruat, p̄uertat, alij attribu-
at &c. h̄mōi em̄ blasphemie gen⁹ merito blasphemie
spūs appellatū est, p̄pter plenitudinē rationis bla-
sphemandi. Et p̄pter cōsuetū loquēdi morē q̄ appel-
lamus hominē om̄ibus opponentē habere spm̄ cō-
tradictiōis, ita h̄mōi malignātes dicuntur habere

Ientaculi octaui questio prima lxxxij;

spiritum blasphemie. Inter hoc igitur crimen spiritus blasphemie, et alia peccata et ipsas blasphemias differentia quo ad remissionem est, quod reliqua regulariter loquendo remittuntur hominibus, hoc autem regulariter loquendo nunquam remittitur. Ita quod dominus hanc differentiam reuelasse videtur in hoc testamento. Et quamvis etiam istis si penitentiam agerent venia daretur, disposuit tamen diuina iustitia punire istos impenitentes peruenire. Ita quod sub hac dominica reuelatione cadit non solum negatio remissionis, sed negatio domini penitentiae, tanquam si dictum fuerit, quod peccantibus spiritu blasphemie nunquam concedetur remissio: quia nunquam concedetur eis gratia penitendi, exigente hoc maxima illorum nequicia.

Ad dubitationem igitur respondetur quod sermo est de actuali remissione non simpliciter et absolute, sed regulariter: hoc est secundum commune cursum.

Et quum obijciatur quod non omnia reliqua remittuntur etiam secundum eundem cursum, respondetur dominum non dixisse quod reliqua remitterentur singulis hominibus, sed dixit quod remittentur hominibus: ad quod verificandum sufficit quod remittantur aliquibus hominibus.

Quod vero obijciatur de desperatione, soluitur dicendo quod talis non debet desperare: quoniam deus non aliquid ligauit misericordiam suam communi cursui, sed propter illum seorsum supra illum pluries misertus inuenit peccatores: ut patet de Latrone, de Paulo, de Magdalena, quos supra communem cursum statim ita euexit. Omni ergo conatu ieiunijs et elemosynis et orationibus, aliisque suffragijs tanto magis conari talis deberet ad diuinam implorandam misericordiam, quanto remotiore se ab illa constituit. Nec de primo.

Ientaculi octaui questio secunda

Circa Secundu i. ad Cor. vi. (Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicat, in corpus suum peccat) questio occurrit, tum contra primam partem, tum contra secundam. **C**ontra primam quidem: quoniam falsum videtur omne aliud a fornicatione peccatum extra corpus esse. Apparet enim triplex manifesta instantia. Prima de comestationibus et ebrietatibus, quas constat peccata esse in corpore et non extra corpus. Secunda de percussione et vulneratione sui ipsius: quum enim quis percutit aut vulnerat seipsum, manifeste peccat contra corpus suum plusquam ebrians se. Tertia de abusu manuum loco pedum: ut si quis ambularet more quadrupedum, hinc enim maxime peccaret in corpus suum, de honestans illud, et abducens ac deiciens ab humana dignitate et efficiens illud simile bestiis.

Contra secundam vero partem: quoniam non apparet vera neque per se neque per accidens. Non per se: quia licet in peccatis contra naturam contumelia fiat corpori (iuxta illud ad Roman. i. ut contumeliosus afficiant corpora propria) in peccatis tamen naturalibus quale est fornicatio, nulla apparet iniuria corporis sed anime dum anima subditur corpori et inquinatur peccato. Nec per accidens: quoniam non oportet fornicantem nocere corpori proprio, quum semen sit de superfluo individui etc. Et si ad ea que sunt per accidens egrediendum est, in promptu obijceretur quod plures occidit crapula quam gladius.

Ad hoc Dicitur, sermonem apostoli esse de peccatis humanis in genere. Ita quod non intendit fornicationem comparare singulis peccatorum speciebus, sed comibus generalibus peccatis: nec loquitur

Ientaculi octauī questio secūda. lxxxij.

de effectibus peccatorū sed de peccatis ipsis. Et intendit q̄ solū pctm̄ fornicatiōis ⁊ tanto magis ad alterij ⁊ similiū est pctm̄ in corpus propriū: hoc est infert iniuriā pprio corpori, quū distinguit̄ em̄ peccatū in deū in pximum ⁊c. sensus est q̄ infert iniuriā deo, infert iniuriā pximo ⁊c. Sic p̄ hoc quū dicitur hic q̄ peccat in corpus ppriū, sensus est q̄ iniuriā facit proprio corpori.

Unde ad obiecta p̄tra primā partē r̄ndendo dicit̄, q̄ neq; comessatio neq; ebrietas iniuriosa ē corpori pprio in ipso actu peccati: quū effectus eaz̄ iniuriolus sit corpori, p̄ quāto illi nocet, ⁊ p̄ tāto dicitur extra corp⁹ esse quo ad iniuriā: q̄a extra corpus sumit̄ hic, vt distinguit̄ contra peccare in corpus propriū: in quo fornicatio a reliquis differre dicitur.

De percussioe autē ⁊ vulneratione ppria, dicit̄ hmōi crimia cōputari extra ḡnalem rōnē peccatorū cōiū: vt patet ex hoc q̄ homicidiū fm̄ cōem suā ratiōnē nō ponit̄ pctm̄ in corpus ppriū, ⁊ tamē occidere seipsum, maxime est contra corpus ppriū. Unde hmōi sp̄alia peccata vt existentia extra comparationē quā facit apostolus reijcienda sunt.

De ambulatiōe vero more quadrupedū ⁊ simili bus dicit̄, q̄ quū hec sint pctā plusq̄ humana (quā apud philosophos sunt pctā bestialitatis) valde remota sunt a p̄paratione que ab apostolo fit.

Ad ea vero q̄ obijciunt̄ p̄tra secundā partem respondetur, q̄ sermo est de iniuria quā p̄ se facit fornicatio corpori pprio. Et quum querit̄ q̄ est illa iniuria, r̄ndetur q̄ est duplex, scilicet debonorationis ⁊ subiectiōis. Debonorationis quidem, q̄a membra

Ientaculi octaui questio tertia.

sua membra facit meretricis: qui enim adberet meretrici unum corpus efficitur cum ea. Subiectiōis vero, quia mēbra sua subijcit potestati meretricis. Unde patet quod non oportet recurrere ad nocu-
menta per accidens, aut ad quecumq; alia per ac-
cidens. Nec de secundo.

Circa Tertium i. Joan. vlt. (qui scit fra-
trē suū peccare pctm̄ nō ad mortē
petat ⁊ dabitur ei vita peccanti nō ad mor-
tem: est peccatū ad mortē, nō pro illo dico vt roget
quis) difficultas occurrit de differentia peccati ad
mortē ⁊ peccati nō ad mortē, an sit sermo de morte
corporis an de morte anime. Ita q; si ad mortē cor-
poris spectatur, peccatū ad mortē intelligitur fina-
lis impenitentia: hoc est quando homo moritur in
peccato mortali absq; penitentia interiori: hoc em̄
est pctm̄ durans vsq; ad mortē corporis inclusive,
⁊ propterea ducens ad mortem eternā. Si autē ad
mortē anime spectat, vocat pctm̄ ad mortē omne
pctm̄ mortale: quia mors anime est.

Questio igit̄ est quis sit sensus Joannis apostoli
p̄ hec verba. Nā p̄tra primū sensum militant vba
ipsius tertius, dū dicitur q; scit fratrem suū peccare.
De finali siquidē impenitentia nō potest aliquis dū
viuit scire q; peccat huiusmodi peccato: sed solum
post mortē potest sciri q; peccauit finali impeniten-
tia: quoniā quamdiu viuit potest penitere, ac p̄ hoc
nō est adhuc finaliter impenitens. Et propterea de
hoc peccato non esset dicendū, qui scit fratrem suum
peccare, sed q; scit fratrem suum peccasse.

Contra secundū vero sensum (iuxta quē solū mo-
do peccatū veniale est pctm̄ nō ad mortē) militant

Ientaculi octauū questio prima. lxxx. iij

duo vba textus. Prīmū quū dicitur, ⁊ dabitur ei
vita, nam peccans solum venialiter, nō eget vt deē
ei vita: quū habeat ipsam spiritualē vitam p̄ chari
tatem, que stat cū peccato veniali. Vnde ex hoc qd̄
dicit, ⁊ dabitur ei vita peccanti non ad mortem, si
gnificat quod talis peccans non ad mortē eget vi
ta: vt pote non habens illā sed expectans vt detur si
bi, quod nō conuenit peccato veniali sed mortali.
Secundū quū dicitur, nō pro illo dico vt roget q̄s.
Nam hinc sequeretur Joannem non dicere vt ro
getur pro peccantibus mortaliter, cuius contrariū
dominus docuit, orate pro persecutibus vos: ⁊ fe
cit, orans pro crucifixoribus: ⁊ Stephanus orauit
pro lapidantibus, constat aut̄ hos om̄es peccasse
mortaliter, ⁊ nō esse rationabile vt Joannes euan
gelista discordet a doctrina ⁊ exēplis Christi ⁊ san
ctorū: discordaret aut̄ si tūneret orandū esse, p̄ irreti
tis peccatis mortalibus.

Ad hoc Dicit̄, q̄ quū sermo omnis nisi p̄ se
intelligatur, incertus sit (vt pote va
gus per accidentia) per peccatū ad mortem intelli
gendum est peccatum quod per se machinatur ad
mortem anime: hoc est ex intentione abijcit vitam
anime: vt quū q̄s ex intētiōe nō curat de salute aīe
sue, de paradiso, ⁊ hmōi. Dico aut̄ ex intentione: p̄
pter eos qui nō ex hmōi intentione sed ex consue
tudine deliciarū ⁊ luxuriarum, ex consuetudine vs
urarum, ⁊ sic de similibus, viuunt tanquam nō cu
rātes de salute anime sue: tales em̄ non ex intētiōe
peccant p̄tra vitam anime sue, sed ex passiōibus, in
firmitatibus ⁊c.

Intēdit ergo Joā. euāgel. differētiā iter peccōres
L iij

Ientaculi octauī questio quarta

ex p̄temptu p̄prie salutis peccātes ⁊ inter alios qui ex ignorantia aut passiōe ⁊ h̄mōi incurrunt peccāta mortalia. Et instruit ch̄istianos vt quum viderint aliquos peccare ex ignorantia aut infirmitate ⁊c. oret p̄ illis cōfiducia: quū viderit aut̄ peccātes ex p̄temptu p̄prie vite, nō p̄sumāt petere p̄ eis veniam: sed vel relinquāt eos in cursu suo, vel (vt Bernard. insinuat) gemant. si forte diuina misericordia adijciat quod oratio nō p̄sumit. Et bene nota q̄ Ioan. nō affirmat repellendā esse orationē p̄ talibus, sed nō audet dicere vt orent pro talibus, tanquam petitio videatur p̄sumptuosa: ait enim, non dico vt oret quis.

¶ Et hic sensus p̄sonare videt̄ nō solum toti textui ⁊ p̄textui, sed etiā gestis sanctorū nā dominus orās p̄ crucifixoribus adiecit causam ignorantie: q̄a nesciunt q̄d faciunt, ⁊ Paulus p̄ quo exauditus fuit Stephanus, testat̄ se misericordiam cōsecutū quia ignorans fecit.

¶ Nō patet q̄ nenter questioꝝ sensuū est int̄t̄ ab apostolo, sed iste quem diximus: cui om̄ia sonare videntur. Nec de tertio.

Circa Quartū Apo. iij. (vtinā esses frigidus aut calidus: sed q̄a tepidus es, nec calidus nec frigidus, incipiā te enomere ex ore meo: quia dicis q̄ diues sum ⁊ locupletat̄ ⁊ nullius egeo: ⁊ nescis quia tu miser es ⁊ miserabilis ⁊ pauper ⁊ cecus ⁊ nudus) ambiguitas occurrit ex quadruplici capite.

¶ Primo: q̄a incōueniēs manifestū ē attribuere alicui sancto angelo desiderium mali culpe: ac p̄ hoc nō p̄sonat illi, dicere vtinā eēs calidus aut frigidus

Ientaculi octauae questio quarta. lxxxv.

nam per esse frigidum, intelligitur alienum manifeste esse a toto charitatis igne.

¶ Secundo, quia non consonant hec duo sibi inuicem. scilicet tepor et feruor: arrogantie: et tamen in litera utitur que dicitur hunc episcopum habere: nam primo dicitur quia tepidus es, et deinde subiungitur, dicitis quod diues sum et locupletatus, et nullius egeo ubi superbie feruor magnus notatur: quum falso sibi arroget diuitias, et c.

¶ Tertio, quia aliud est ex tepore, aliud ex ignorantia peccare: nam tepor ad infirmitatem animi spectare videtur: et propterea mirum est quod in litera iste dicitur tepidus: et deinde subditur eius ignorantia dum dicitur, et nescis quia miser es et miserabilis. et c.

¶ Quarto, quia nulli debet imputari defectus non solum inculpabilis sed impossibilis euitari: nullus inquit philosophus improperebit ceco nato. Sed hominem in hac vita nescire se esse absque charitatis gratia, est defectus et inculpabilis et inuitabilis: nullus enim scit an odio vel amore dignus sit, ut dicitur Ecclesiastes ix. Inconuenienter ergo arguitur iste quod nesciat se miserum, et c.

Ad hoc Dicitur, quod homo iste ultimo descriptus de quo est sermo, habet secundum planum literae sensum conditiones quatuor. Prima est esse extra charitatem, que ex eo habetur quod describitur miser, miserabilis, pauper et cecus secundum veritatem. Secunda est esse tepidum, que clare patet in litera. Tertia est, estimare se diuitem, locupletatum, et nullius egere. Et hec etiam clare patet in litera. Et ponitur causa tepiditatis: quoniam cum coniunctione causali in litera ponitur, dicendo, quia

¶

Ientaculi octauī questio quarta.

dicis q̄ diues sum. ⁊c. Quarta est nescire se eē miserum ⁊ miserabilem, pauperem, cecum, ⁊ nudum.

Et hec quarta conditio similiter ponitur concussa tepiditatis: dum continuatur in textu cum antedicta causa sub eadem conunctione causali: vt patet intuenti.

CEx quibus omnibus colligitur, huiusmodi hominem abundare multis bonis ac donis siue naturalibus siue gratuitis, ⁊ multis bonis operibus.

Ita q̄ primum istius peccatū apparet superbia de multis bonis que in se recognoscit. Et si singula discernimus, istius hominis oculus adeo perspiciebat bona que in se erant vt erraret ⁊ superbiret. Erraret quidem: qm̄ ex bonis s̄m̄ quid estimauit se bonum simplr, hoc est, ex donis ⁊ bonis operib. q̄bus abundat sine vera charitate, estimauit se etiam charitatem ⁊ illius dona habere. Hoc enim sonāt verba sua, dū interiori verbo dicebat, diues sum, ⁊ hoc quo ad dona tam nature q̄ gr̄e: locupletatus sum, ⁊ hoc quo ad bona opera ⁊ studia: ⁊ nullius egeo, ⁊ hoc vniuersaliter quo ad dona quecunq̄ necessaria: ita q̄ estimabat se nullo amplius dono egere: et tamen falsum erat: qm̄ carebat charitate ⁊ gr̄a gratuita. Superbiret autem qm̄ bonis illis q̄ habebat seipm̄ magnificabat: nā dicebat, ego sū diues, ego locupletatus, ego nullius egeo: quū vir rectus debuisset dicere, quia fecit mihi dñs magna q̄ potens est, ⁊c. ⁊ deū non se magnificare, nec vnquā prouerbere in tā temerariā estimationē q̄ nulli⁹ egeret. Nec intelligo hūc esse tāta elatū superbia vt ex intentione supbiret (qm̄ iā esset in numero non tepidoꝝ sed frigidissimoꝝ) sed q̄a per modum superbia

Ientaculi octaui questio quarta. Ixxxvi

bientis ⁊ tali estimationi imitantis se habebat: qđ
vt clarius patebit, facit hominem tepidum.

3
Erat qđ huic superbie ac false estimationi annexum alterius peccati negligentie: nā cū hac estimatione negligebat iste discutere interiorē dispositionem anime sue quo ad mala pene attestantia malū culpe. Nesciebat enim se esse miserū, miserabilem, pauperem, cecum ⁊ nudum: que sunt mala pene attestantia malū culpe. Et fomentū huius negligentie quous ex litera non habeat nisi antedicta superba estimatio, videtur tamen esse incertitudo charitatis.

Ita qđ ex hoc qđ non potest homo scire certa cognitione se habere gratiam gratū facientem seu charitatem, neglexit perscrutari antedicta mala sua: tanquā eiusdem rationis sit cognoscere habere se bona gratie ⁊ charitatis, ⁊ discutere huiusmodi mala. Quod tamen non est verum: nam etsi homo non potest cognoscere in se esse donum charitatis infuse, potest tamē discernere an sit pauper ⁊ cecus: paupertas enim consistit in penuria operum interiorum similium operibus interioribus charitatis: puta si habebat interiorē actum penitentie, si interiorē actum gratitudinis, si reverentie ⁊ tremoris in deum, si misericordie in proximos, si humilitatis in seipsum. Similiter de visu, si videbat eo modo videndi de quo scriptum est, ad videndum in bonitate electorum tuorum: vident enim electi in bonitate propria qđ bona vt dei, propria vero mala culpe, accusando se, corrigēdo, puniēdo, propria vero mala pene equanimiter tolerādo, bona aliorū gaudendo, mala aliorū condolendo, ⁊c. quo contra ceci vidētes in su-

Tentaculi octavi questio quarta.

perbia cordis sui, proximos videt iudicando seu contemnendo, bona eorum parvifaciendo, mala eorum accusando, indignando, &c. bona que habent ut sua magnificando, mala que habent excusando, &c. huiusmodi enim paupertatem, cecitatem & nuditates virtutum his annexam potest homo si vult diligenter in se discutere & cognoscere. Et in hoc iste homo defecit: neglexit enim huiusmodi mala pene in se discutere, & sic nesciuit seipsum miserum, &c.

Ex his autem duobus (superbia scilicet & negligentia) consurgit in homine quedam confidentia quasi manendi in statu in quo stat. Ex eo enim quod estimat se abundantem in bonis & nescit miseriam statum sui quasi securus incedit: & inde naturaliter procedit affectus tepidus ad dona gratie gratum facientis habenda. Et propterea homo iste ponitur tepidus ex his causis. scilicet quia dicebat, diues sum, &c. & nesciebat se esse miserum, &c. Huiusmodi autem dispositio tepidi animi utinam non frequens inueniatur in his qui putantes se in gratia dei esse, negligunt discutere interiorum animi sui dispositionem quam ad penuriam interiorum actuum virtutum & interioris visus. Signum autem tepidi animi videtur esse non progredi seu non augeri in interioribus actibus virtutum infusarum.

Et licet ex recitatis in hac litera appareat iam hunc esse verum literę sensum, solidior tamen sensus iste apparet ex subiuncto consilio exhibito in textu isti homini: dum suadetur ei in remedium studium emendi aurum ignitum, &c. In emendo siquidem, duo inueniuntur contraria tepori. Alterum est appreciare seu magni estimare id quod est emendum:

Tentaculi octavi questio quarta. lxxxvij

alterum est exhibere precium equale rei emēde. Et primum quidem spectat ad animum: secundum autem ad executionem operis. Que ideo tollunt teporem, quia tepidus non estimat donum gratie tamquam emendum, nec studet in executione exhibere opera quasi equivalentia ad gratiam: ad que tamē duo maxime debet assurgere tepidus, et vt summe magnificiat quo caret gratie donum, et vt omni conatu exerceat se quasi ad cogendum deum vt det sibi gratiam. Secundum quoque remedium quod adiungitur, idem testatur ad causas tepiditatis relatum: nam quia et male videndo bona que habet, et non videndo mala que habet, tepidus effectus est medicina pro oculis ei offertur, qua impedimenta videndi tollantur: inter que precipuum est superbia, que collyrij vnctione tollitur, si a Christo discimus quia mitis est et humilis corde.

Ad obiecta Igitur ordinate respondēdo dicitur dupliciter posse accipi metaphoram hanc de calido et frigido et tepido. Primo intelligendo per calidum manifestam charitatem et per frigidum manifestam iniquitatem, per tepidum vero medium, qualis descriptus est qui sibi videtur bonus et tamē est malus. Et iuxta hunc sensum optat angelus magis frigidum quam tepidum non vt meliorem, sed vt faciliorem ad resipiscendū: qui enim cognoscit se esse malum, facilius correctionem suscipit quam is qui putat se esse bonum et quasi tutus tepet.

Secundo referendo metaphoram totam ad gustum seu sumentem. Et iuxta hunc sensum tam frigidus quam calidus bonus est: nam et calida libenter

Ientaculi octauī questio quarta.

summus, et similiter frigida libenter iunius: solū autem tepidum abhominabile est: utpote vomitus causans. Et sic optans angelus utinam esses calidus aut frigidus, optat bonum utinam esses sicut cibus aut potus habilis ad sumendum, ut est alimentum calidum, et alimentum frigidum. Et hic sensus magis consonat litere, pro quanto parabola hec ad hoc tendit, ut solum tepidum abhominabile dicatur tanquam vomitiū. Unde patet nihil mali per hec verba optari ab angelo.

Ad secundam obiectionem dicitur, quod in isto homine tepido esset feruor superbie et arrogantie si ex intentione superbiret ad hoc ut se diuitem, locupletatum et nullius egentem magnificaret, sed iste tepidus non ex intentione sic superbit, sed ex modo se habendi: quando quidem sic confidit in his que habet tanquam indicans se locupletem, diuitem, et nullius egentem. Videtur enim quedam superbia sicca magis quam superbie feruor: et propterea non inde aperte malus, sed tepidus effectus est.

Ad tertiam dicitur, quod tepor et ignorantia possunt subordinari: ita quod ambo possunt diuersimode causare peccatum: tepor immediate, ignorantia mediate. Sic autem est in proposito: ignorantia enim proprie miserie committit causat teporem, quo deinde peccatur. Nec ista si multas contrariatur diuersitati causarum peccandi, scilicet ex ignorantia vel infirmitate: quoniam illa diuersitas intelligitur secundum causas proximas: quoniam scilicet causa proxima est infirmitas non ignorantia, aut e contrario. Secus autem est quam infirmitas circa unum actum subordinatur ignorantie alterius rei peccantis: ut patet esse in proposito.

Ientaculi octavi questio quinta. lxxxviij

C Ad quartā dī, q̄ huic tepido non imputat nescientia domi charitatis in seipso: sed ignorantia p̄prie miserie: que non solum est enitabilis, sed valde culpabilis: vt patet ex dictis. **¶** Nec de quarto.

C **C**irca quātū apoc. vlt. (Qui nocet noceat adhuc: et qui in sordibus est sordescat adhuc, et qui iustus iustificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc) difficultas ex triplici capite occurrit. **¶** Primo de veritate: quia vtraq; pars, progressus. s. tam malorum q̄ bonorum, falsa videtur, nā multi hodie mali cras boni, vt patet de Paulo & latrone, & cet. et similiter multi hodie boni cras mali: vt patet de Nicolao, Salomone, & c.

¶ Secundo de decetia, quia hec verba sunt angeli alloquentis Joannem, indecens autem videtur vt angelus sanctus dicat, qui in sordibus est sordescat adhuc, multo magis q̄ indecens fuerit iudiciū inferre blasphemie in diabolū: qd̄ tñ nō ē ausus Michael archāgelus: vt Judas in epist. sua dicit.

¶ Tertio de concessione temporis, nam deus nemini dedit spatium male operandi (vt dicitur Eccles. xv.) imo vt Esaias dicit, propterea expectat de minus vt misereatur vestri, quomodo ergo nunc angelus tempus propinquum denuncias dicit, qui nocet noceat et qui sordet sordescat: tanq̄ concedens malis tempus peiora faciendi.

Ad hoc Dicitur, q̄ literalis sensus horū verborum ad prescitorum et predestinatorum conditionem ac tempus vsque ad iudiciū tendere videtur. **¶** Ad cuius euidentiam prenotandum est angelum more humano allocutum esse

Ientaculi octauī questio quinta.

Joannem in fine Apoc. mouendo eum ne claudat
librum Apocalypsis, assignando pro ratione quia
tempus prope est. Consueuimus siquidem quando
in aliud tempus differenda est lectio libri, claudere
librum, reseruando ipsum ad tempus oportunum:
quando vero tunc imminet tempus utendi libro q̄
inuenitur apertus, dicimus ne claudas librum q̄
iam instat tempus utendi illo. Sic angelus Joannem
scribenti Apocalypsis librum dicit, ne signaueris
librum hunc, quia tempus instat exequendi ea
que sunt scripta in illo. Et notanter ex parte instan-
tis temporis ad vniuersale iudicium reddit ratio-
nem non sigillandi librum: duo namq; exequendorū
genera in Apocalypsi reuelata sunt. Quedam ad-
implenda in tempore: et sunt que fient vsq; ad diem
iudicij. Quedam adimplenda in eternitate, et hec
sunt que fient post diem iudicij. Et quoniam illa q̄
fient in eternitate, distantia multum videntur, ideo
angelus ex parte temporis et eorum que in tempore
fiunt, reddit rationem non sigillandi librum: ut po-
te quia tempus iudicij instat, et exequenda in tempo-
re iam sunt. Et hoc denotauit dicendo, tempus em̄
prope est. et dicit absolute tempus: quoniam tempus
ad iudicium et tempus absolute equiualent: quoni-
am post iudicium nō erit vltra tempus, iuxta illud:
iurauit per viuentem in secula seculorum q̄ tempus
non erit vltra. Et ad declarandum q̄ prope iudicium
sit tempus iudicij, subiungit quasi epilogando to-
tum quod interim agendum est. scilicet q̄ adimplenda
sunt peccatorum demerita et predestinatorum meri-
ta: ut ex his paucis adimplendis perpendatur bre-
uitas t̄pis ad iudicium: oia em̄ q̄cūq; vsq; ad diē iudi-

Ientaculi octauae questio quinta. Ixxxix.

et agenda iunt, in his duobus consiliter videntur.
¶ Significauit autem angelus hec duo p[ro]posita ver-
ba: scilicet qui nocet noceat adhuc &c. Quod vt fa-
cilis clarusq[ue] p[ro]cipiatur, nota in his verbis my-
steria septem.

¶ Primum est q[uod] ta[m] in hominibus bonis qua[m] in ma-
lis presupponit[ur] initium, & apponit[ur] termin[us] p[ro]modu[m] p[ro]-
gressus p[er]seuerantis. Pre supponit[ur] q[ui]d[em] initium, dicen-
do qui nocet, qui in sordibus est, qui iustus est, qui
sanctus est, manifeste em[en] p[ro]modu[m] p[re]suppositi hec di-
cuntur: illa de malis, ista de bonis. Apponitur ve-
ro termin[us], dicendo noceat adhuc, sordescat adhuc,
iustificetur adhuc, sanctificetur adhuc. Et apponi-
tur per modu[m] p[er]seuerantie, quia sola p[er]seuerantia & in
malis damnatur & in bonis coronatur, p[ro] modu[m] q[ui]-
progressus, q[uia] in vite termino & mali si possent ad-
derent ad malum & boni adderet ad bonu[m]. Et hac
igitur ordinatiōe literę intelligim[us] mysteriu[m] hoc q[uod]
de p[re]scitis & p[re]destinatis est sermo: qui ex p[re]sup-
posita p[re]destinatione & p[re]scientia procedit, dum
in malis ex p[re]supposito primo quasi effectu repro-
batiōis scilicet prima p[re]sciti iniquitate, & in bonis pri-
mo p[re]destinationis effectu scilicet prima p[re]desti-
nati iustitia, ad p[ro]gressum termini vltimi in malo q[ui]
ad p[re]scitos & in bono quo ad p[re]destinatos extendi-
tur sermo. Ita q[uod] sensus est, q[uod] p[re]scitus est nocēs aut
in sordibus impleat mēsurā iniquitatis sue, & qui p[re]-
destinatus est iustus aut sanctus adimpleat mēsu-
ram iustitię sue.

¶ Secūm est, q[uod] in ordine malor[um] solius iniquitatis &
in ordine bonor[um] solius bonitatis mētio fit: vt clare
patet. Hinc em[en] p[ro] malos p[re]scitos & p[ro] bonos p[re]desti-

¶

Ientaculi octauī questio quinta.

natos intelligimus: quia *Exec. 32.* et tunc dicitur quod deus obliuiscit omnium iniquitatum quas fecerat qui uersus in bono perseverat usque in finem, et similiter omnium bonorum que fecerat auersus et perseverans in malo usque in finem.

Tertium quoque ad hoc idem mysterium est, quod licet in isto decursu temporis usque ad iudicium interueniat diuersitas bonorum et malorum secundum presentem gratiam vel nequitiam ut patet, nulla tamen de hac diuersitate hic mentio fit: quia huiusmodi diuersitas non remanebit iudicanda, sed sola diuersitas que est secundum humanitatem predestinatam et maliciam prescictam simpliciter.

Quartum est ex modo loquendi, dum non enunciando per uerbum indicatiuum (non enim dicitur sordescet, iustificabitur, sanctificabitur) sed per uerbum imperatiuum nocet, sordescat, iustificetur, sanctificetur, exprimitur huiusmodi progressus perseverans siue in bono siue in malo. Hinc enim ordo diuine prescientie ac reprobationis et similiter predestinationis insinuat, nam inter primum peccatum prescicti et posteriora hec est differentia, quod primum est tantummodo permissum, posteriora uero sunt et permissa et ordinata in penam prioris: iuxta illud ad *Rom. 1.* propter quod tradidit illos deus in reprobum sensum etc. Et propterea de posterioribus peccatis tanquam de speciali modo subiectis ordinationi diuine, imperando ordinem ac tolerantiam eorum dicitur sordescat et nocet. De bonis autem predestinatorum clarum est, quod non solum sub ordine sed etiam sub efficietia diuine predestinationis denotantur. Apparet quoque in uerbis etiam denotari per hoc mensuram eorundem, nam et

Ientaculi octauī questio quinta. xē.

diuina predestinatio distinguit. In quo multa predestinatorum progredient: et similiter diuina dispositio ordinauit usquequo sustinebit in multa patientia seu tolerabit demerita peccatorum. Et hoc forte denotant hec uerba determinata illo aduerbio adhuc. Cum his et omnibus retine, quod per hominum loquendi modum, sordescat, noceat etc. humana libertas designat. ut solemus dicere relinquentes aliquem in sua libertate faciat, dicat etc. Quintum est diuersitas ordinum tam in bonis quam in malis, nam ponuntur duo ordines malorum et duo ordines bonorum, ad denotandam disparitatem peccatorum inter se, alijs minus malis et alijs peioribus existetibus: et similiter ad denotandam diuersitatem predestinatorum, bonorum et meliorum, mali quidem denotantur per eos qui in sordibus sunt, peiores uero per nocentes, boni quibus notantur per iustos, meliores uero per sanctos. Quoadmodum enim parate sunt predestinatis diuersae mansiones in domo patris celestis, ita et peccatis in inferno diuersa tormenta parata sunt per diuersitatem demeritorum.

Sextum ex ordine quo reuelata dicuntur sumi potest: ex hoc enim quod prius peccati et demum predestinati positi sunt, intelligi potest ipse qui in rei ueritate est ordo inter tolerantiam peccatorum et predestinatos: nam tolerantur peccati propter predestinatos: iuxta illud, nolite nocere terre neque arboribus quoad usque signem seruos dei nostri in frontibus eorum, et rursus quum sancti martyres suspirarent ad diem iudicii pro corporum resurrectione, dictum est ut expectarent adhuc modicum tempus donec impleatur numerus fratrum suorum. Ita quod manifeste patet deum tolerare malos donec impleatur numerus electorum: immo et ipsos peccatos et etiam demones

Ientaculi octaui questio quinta

ordinat deus exercituum electorum, quibus omnia cooperantur in bonum.

Septimum est primum horum verborum cum promissione aduentus celeris ad iudicium, dum cum nota copulationis et demonstrationis quasi presentis subiungitur in persona christi, et ecce venio cito: et merces mea mecum est reddere unicuique iuxta opera sua. Ex his enim manifestum videtur quod de prescitorum demeritis et predestinatorum meritis adimplendis et per christum iudicandis, est sermo in presenti littera.

Ad obiecta Ergo in oppositum ordinate respondendo dicitur verba hec pertraque parte esse verissima, de prescitis et predestinatis intellecta, nam et prescitus quisque impleturus est tandem suas iniquitates, et predestinatus quisque tandem sua merita: quod per hec verba significatur. Unde non obstat varietas in terpollationum secundum presentem iustitiam vel iniquitatem: quoniam de termino presens est sermo.

Ad secundum vero dicitur, quod aliud est dicere impetitive, aliud est dicere ordinative, et quod licet dedecus appareat quod angelus imprecetur malum, non tamen dedecet illum dicere ordinationem mali: ut accidit in proposito ut patet ex dictis.

Ad tertium vero dicitur, quod licet verum sit deum nulli dare spatium peccandi formaliter intelligendo (hoc est quia nulli dat tempus ad hoc ut peccet) cum hoc tamen stat quod suaviter regendo creaturas racionales relinquendo illas in manu consilii sui, permittat eas peccare, et in multa patientia sustineat post peccata nos perseverare in illis. Sic autem est in proposito: in quo et plus adhibetur divine bonitatis, per quanto etiam in peccatis bonum ordinis sui adhibet. Propter quod non solum

Ientaculi noni questio prima xci.

permissive sed ordinative processum est tempus peccandi, materialiter tamen intelligendo respectu peccati: concessit enim deus tempus non ut peccaretur sed quo que fiunt peccata ordinarentur et in bonum cederent electorum. Nec de quinto. Unde in die sancti Vincentij confessoris. M. D. xxiiij.

Incipit novum Ientaculum: in quo quattuor declarantur.

culum: in quo quattuor declarantur.

Currunt Mono quattuor declaranda,

Primum Mathei. xix. Erunt duo in carne una: itaqz iam non sunt duo sed una caro.

Secundum Mathei. xxi. et Luc. xx. Qui ceciderit super lapidem istum fringetur: super quem vero ceciderit conteret eum.

Tertium Luc. xiiij. Ite et dicite vulpi illi, ecce eicio demonia, et sanitates perficio etc.

Quartum i. ad Corin. vi. omnia mihi licent, sed non omnia expediunt etc.

Circa Primum (scilicet erunt duo in carne una, itaqz iam non sunt duo sed una caro) difficultas occurrit ex duplici capite. Primo de qua carne est sermo, an scilicet de carne iunguntur inter se, an de carne iunguntur in sua prole.

Ma per primum sensum militat veritas: quia non est una numero caro iunguntur, sed quantumcumque iungantur semper remanent due: quoniam non continentur, sed solo tactu iunguntur.

ad iij